

ענג שבת

פרשת: דברים - ואתחנן

ח' באב ה'תשע"ב
(27.07.2012)

עלון מס' 21 (1070)
(שנה עשרים ושש)

מועדי השבת דברים, שבת חזון
ער"ש מוצ"ש

יום	19.04	20.19
ת"א	19.19	20.21
ח'פה	19.12	20.22
ב"ש	19.20	20.20
אילת	19.13	20.18

זמני היום והלימודים היומיים:

מסכת דברים - יום ו'	אופק ת"א
עלות השחר	4.09 - 4.15
זמן הנחת תפילין	4.39 - 4.45
הנץ החמה (מישור)	5.54 - 5.58
הנץ החמה (הנראה)	5.58 - 6.03
ס"ז ק"ש מג"א	8.28 - 8.30
חצות היום	12.47 - 12.47
מנחה גדולה	13.22 - 13.21
שקיעת החמה	19.40 - 19.36
צאת הכוכבים ב'	20.30 - 20.26

דף יומי: נדה סח - ברכות ב
מועדי השבת ואתחנן, שבת נחמו
ער"ש מוצ"ש

יום	18.58	20.13
ת"א	19.14	20.15
ח'פה	19.06	20.16
ב"ש	19.15	20.14
אילת	19.08	20.12

זמני היום והלימודים היומיים:

מסכת ואתחנן - יום ו'	אופק ת"א
עלות השחר	4.16 - 4.22
זמן הנחת תפילין	4.46 - 4.53
הנץ החמה (מישור)	5.59 - 6.03
הנץ החמה (הנראה)	6.03 - 6.07
ס"ז ק"ש מג"א	8.31 - 8.34
חצות היום	12.47 - 12.46
מנחה גדולה	13.21 - 13.20
שקיעת החמה	19.35 - 19.29
צאת הכוכבים ב'	20.25 - 20.19

דף יומי: ברכות ג - ט
לזמנים נוספים בכל הארץ שלח את המילה "מון" ובקשתך למספר 1315.
לדוגמה: "זמן שקיעה מחר בטבריה"
את העלון ניתן למצוא באתר www.yeshiva.org.il
וגם באתר מורשת בקטגוריית עלוני שבת ב"מידע יהודי" www.moreshet.co.il
י"ד העמותה והעורך עו"ד שמואל חן כתובת: רח' בלוך 3, ת"א טל: 03-5234063, פקס: 03-5234054
דוא"ר: smuladv@netvision.net.il
דפוס: אקסטרה פרינט 50-54-1700

כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך

בפרשתנו נאמר: "ובקשתם משם את ה' אלוהיך ומצאת, כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך". שמעתי להקשות בשמו של החסידי המפורסם הרב מרדכי חנה פוקס זצ"ל מה החידוש בדברי הכתוב, שאם אדם יבקש את ה' אלוהיך ימצאהו, וכי יעלה על דעתו שכן המבקש את אביו לא ישיגו, הרי כבר נאמר בגמרא (מגילה ו') יגעת ומצאת תאמינן? גם שלמה המלך אמר בפשטות: אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה' ודעת אלוהים תמצא?

פירש זאת, שאת האתנחתא יש לתת אחרי ובקשתם משם את ה' אלוהיך. אחרי שתבקש מכל הלב- מצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך. וכך ביאר: אם תבקש ותתפלל להשיג את ה' ולעלות בהר הקודש לשם ה', אז תמצא (בלשון מציאה) ותזכה לדרוש את ה' בכל לבבך ובכל נפשך.

בפי חסידים מסופר כי לפני הרה"ק מאיר מפרמישלאן זצ"ל הגיע כפרי זקן, והתמרמר בפניו על מצבו הרוחני, שכיון שבכפרו אין כל השנה מניין לתפילה, הוא מתפלל תמיד ביחידות, ומה יהיה עמו לאחר אריכות ימיו ושנותיו?

השיב לו הרה"ק הנ"ל במתק לשונו: מאיר'ל היה הלילה בשמים, וראה שהביאו לדיון לפני בית דין של מעלה שלושה אנשים: רב, חזן וכפרי פשוט. ראשית, שאלו את הרב למעשיו בעולם הזה, והוא השיב שאכן למד הרבה תורה וגם הרבה דרשות בהלכה ובהגדה. אז נשאלה השאלה, האם מעשיו היו לשם שמים? והנה כשנפתח ספר הזיכרון התברר שהכל הוא עשה כדי להתפאר ולהנשא, ולכן דינו יצא לחובה.

לאחר מכן הכניסו את החזן ואף הוא נתבקש למסור דו"ח על מעשיו. הלה השיב כי היה מתפלל, וגם ביקש על בוא הגואל, כי הרי מקובל שהיכל הנגינה סמוך להיכלו של משיח. גם ביחס אליו בדקו בספר הזיכרונות ונמצא שאף הוא לא הכין לבו לשמים. פעמים שביקש להתנאות בקולו ולמצוא חן בעיני ראשי הקהל, ופעמים שרצה להתנאות לפני המון העם. על כן גם דינו נפסק לא לטוב.

בראות הכפרי מה שעלה בגורלם של הרב והחזן שנידונו לפניו, התיירא לנפשו וביקש לברוח. אלא שכמובן שבמבין דין של מעלה אי אפשר להימלט, גם הוא נשאל איזה מעשים טובים עשה בעולם? ומרוב פחד השיב שאכן לא עשה מאומה. חקרוהו שוב שמא בכל זאת עשה אי פעם מצווה כלשהי, והשיב בשלילה. אלא שבית הדין לא הרפה ושאל שמא נתן מעודו פת לעני? ועל כך השיב, שכיון שהוא גר יחידי בכפר של ערלים, כשהזדמן לביתו עני, היה נותן לו לסעוד על שולחנו, ולא עוד אלא שלא היה מניחו לעזוב את ביתו בלילה, אלא הציע לו את מיטתו הוא, כשהוא עצמו שכב על הארץ, ובבוקר נתן לו פת שחריית, וגם ליווהו עד הכפר הסמוך, מחשש פן יפגעו בו הערלים. כיון שכך, בא מלאך מלא אור, שהעיד על עצמו שנברא ממצותיו של הכפרי וליווהו לגן עדן, כיון שאת מצותיו עשה לשם שמים שזוהו העיקר הנדרש מהאדם. כמה מוסר השכל יש במעשה זה, אם נבקש את ה' בכל לב ובכל נפש לשם שמים, נזכה למצוא ולהגיע לדרגות גבוהות ולעולמות עליונים.

הרב שמואל רבינוביץ, רב הכותל המערבי והמקומות הקדושים.

<p>העלון מוקדש לזכר ולע"נ ר' שלום זילברפרב ז"ל, בן האדמו"ר חנוך העניך זב זילברפרב ז"ל שנלב"ע ב-י"ב באב תש"ע. יהי זכרו ברוך!</p>	<p>העלון מוקדש לזכר ולע"נ גיטה גרינברג ע"ה בת ר' שמעון שו"ב ז"ל, נפטרה ב-י"ג באב תשנ"ו. יהי זכרה ברוך!</p>
--	---

"ועתה ישראל שמע אל החקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות, למען תחיו ובאתם וירשתם את הארץ..." (ד, א). מה הקשר בין חוקים ומשפטים לארץ ישראל? האבן עזרא על אתר אומר כי עיקר הלימוד לעשות המצוות, ועיקר העשייה, שהרי את רוב המצוות ניתן לקיים דוקא בארץ ישראל. משה רבינו הבין זאת בתחנונו (מאה חמישים) להיכנס לארץ. וכי לאכול מפריה או לשבוע מטובה הוא צריך? אלא שעיקר קיום המצוות בארץ. פסוק זה בפרשת ואתחנן קושר גם את החיים - "למען תחיו" לארץ ישראל. גם כאן מה הקשר. ואם נחזק נוסף את הברכה שבפרשת עקב: ברכת "והיה עם שמוע" מסתיימת: "למען ירבו ימיכם... על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם..." רבי יוחנן (בר נפחא) גדול אמוראי ארץ ישראל בדור השני שהיה ראש הישיבה הגדולה בטבריה תלה את כל המעלות בארץ ישראל, ואת החסרונות - בחוץ לארץ. כאשר הוא שמע שבבבל ישנם אנשים זקנים הוא התפלא באומרו הרי הפסוק "למען ירבו ימיכם וימי בניכם" נאמר רק בארץ ישראל - "על האדמה אשר נשבע ה'", אך נחה דעתו כאשר שמע שהם משכימים ומעריבים לבתי מדרשות ועוסקים בתורה. אז מה? אם בגלל זה הם זכו באריכות ימים אז מה המעלה בארץ ישראל? המהרש"א מסביר שבתו מדרשות ובתי כנסת בגולה הם ארעיים ופניהם תמיד לעליה לארץ. אבל ההסבר הוא שיהודי בכל משכימים ומאחרים, ועל זה לא ענה המהרש"א. דברים אלה שמעתי מהרב הראשי לתל-אביב, הרב ישראל מאיר לאו שליט"א, שהרחיב יותר והביא את המהר"ט - רבי יוסף מטרנאני, על המשך הקושיא שעוררנו. על כך, אולי נביא בעז"ה בעלון הבא בפרשת עקב. לעיינינו נסתפק באקסיומה של רבי יוחנן שישאל נתרבה בכל המעלות.

בתשעה באב איבדנו את עצמאותנו ואת ארץ ישראל על כל מעלותיה, וחרב בית מקדשנו, והכל בגלל יחסים שבין אדם לחבירו. בגלל שנאת חינו גלינו מארצנו ונחרב עולמנו, אבל כתיקון מובטח לנו שע"י אהבת חינו לא רק שנושוב להיבנות אלא שהעולם כולו יבנה על ידינו. "אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים". (תענית כו, ב במשנה). לגמרא שם (ל, ב) קשה ההשוואה בין יום הכיפורים לט"ו באב שאלו הימים השמחים ביותר לישראל. ההסבר הוא שבט"ו באב קרו מקרים רבים של אהבה ואחדות בעם ישראל וביום זה לא שלט בהם יצר הרע. אם כן יום הכיפורים וחמשה עשר באב הם ימים של התחברות, של אחדות, ימים של מחילה, סליחה וכפרה, ימים של שמחה. ימים של אהבת חינו, ימים של בניית עולם טוב יותר.

מפעל תפילין
צילום בתי תפילין
נסוח מהודרות בנל
הנוסחאות

בהשגחת הרב משה שאול קליין שליט"א מוצ"ב בד"ץ דמחן הגד"ש ואזור שליט"א.

בדיקת תפילין ותיקונים
במקום עורכים בדיקת מחשב למזוזות, פרשיות וכו'.

לפניה, להתייעצות ולהזמנה: **09-8870673**

זה הזמן ללמוד מהגדולים איך שוחים בתקשורת!

מסלולי לימוד והתמחות מעשית

- תקשורת: רדיו ועיתונאות
- פרסום: יחסי ציבור, פרסום ודוברות

מכון שופר ורדיו קול ברמה מציעים מסלולי לימוד מקצועיים בתקשורת ובפרסום, המשתלבים התנסות מעשית באולפני רדיו קול ברמה וסיוורם במערכות עיתונים ואולפנים נוספים. הקורסים מועברים ע"י אנשי תקשורת בכירים ומנוסים.

משך הקורס: 3-5 חודשים. בסיסו מקבילים הבוגרים תעודת גמר הצטרפו למאות בוגרי "מכון שופר" שהשתלבו בתעשיית התקשורת

מכון שופר ללימודי תקשורת - 03-9678555 | www.dapeshofar.co.il | sfr@bezeqint.net

נאות דשא נופש, אירוח ותרבות ארגון שבתות עיון ושבת חתן

ראש השנה תשע"ג

בבית הארחה המחודש רמות שפירא מושב בית מאיר
כ"ט אלול עב - ב' תשרי עג 16-18.9.12 - שני לילות.
3 מנינים, שעורים והרצאות, בעלי תפילה ותקיעה מיוחדים
פנסיון מלא כשרות מהודרת

סוכות תשע"ג

בבית הארחה המפואר בית וגן ירושלים
י"ד-י"ז בתשרי עג 30.9-3.10.2012 - שלושה לילות.
אפשרות לשני לילות ראשונים.
פנסיון משולב.
3 מנינים, שעורים והרצאות, כשרות מהודרת - סוכות מהודרות

נותרו חדרים אחרונים לשבת נחמו - ט"ו באב בחלון שערי ירושלים

שמעון: נייד 052-3611441, פקס 08-9268663

דיני השבוע ומנהגיו

שבת חזון פרשת דברים

הפטרה: "חזון ישעיהו" (ישעיהו א, א).

אומרים אב הרחמים. במנחה אין אומרים "צדקתך" ואין אומרים פרקי אבות.

תשעה באב

צום תשעה באב נמשך **משקיעת החמה ועד צאת הכוכבים** למחרת, כ- 25 שעות.

תשעה באב, הוא יום **תענית**, במציין את חורבן שני **בתי המקדש**: בית המקדש הראשון בשנת **586 לפנה"ס** בידי **נבוכדנצר השני** מלך **בבל**, ובית המקדש השני בשנת 70 בידי המצביא הרומאי **טיטוס** (שמונה 9 שנים לאחר מכן **לקיסר רומא**). כמו כן, **גיווש יהודי ספרד** החל ביום זה בשנת 1492.

המקרא מזכיר תאריכים מעט שונים לגבי חורבן הבית הראשון: על פי מלכים ב כה, ח – בשבעה בחודש אב ואילו על פי ירמיהו נבי, ב – בעשירי בחודש אב נחרב הבית, אך המסורת איחדה את התאריכים לתשעה בחודש אב.

בתשעה באב חלים חמישה סוגי איסורים: אסור לאכול ולשתות, לקיים יחסי אישות, להתרחץ רחיצה של הנאה, לסוך את הגוף בשמן ולנעול "סנדל", כלומר, נעל העשויה מעור. המחמירים נוהגים לישון בלילה על מזרן המונח הרצפה ולא לישון על כסאות עד חצות היום. נוהגים גם שלא ללמוד תורה, משום שלימודה משמח, למעט קטעים מסוימים העוסקים בקינות ובחורבן הבית.

שבת חזון ותשעה באב

אף שערב תשעה באב חל בשבת, נוהגים בתפילות שבת ובסעודותיה כבכל שבת, שאין אבולת בפרהסיא בשבת. מסיבה זו היו שערערו על מנהג קהילות, שנהגו לשיר "לכה דודי" בלחן של 'אלי ציון ועריה', הנוהגים כן אף אינם משנים בקריאת התורה בפסוק 'איכה אשא לבדי' (דברים א, יב) לטעמי מגילת איכה. בחזרות אומרים האשכנזים 'אב הרחמים' מקדימים להתפלל תפילת מנחה, כדי שתהא שהות לסיים את סעודה שלישית לפני שקיעת החמה. אין אומרים 'צדקתך', ואין אומרים פרקי אבות.

תשעה באב שחל במוצאי שבת

מאת: הרב **דוד אברהם ספקטור**, רב שכונת גבעת שרת, בית שמש
1. בשבת חזון לובשים בגדי שבת (משנה ברורה תקנא, ו כג"א וחכם צבי וערה"ש שם סעי' א)
2. שרים "לכה דודי" בניגון 'אלי ציון' (נפש הרב סולוביצק עמ' קצז). ראה לעיל שיש המעדיפים על כך.
3. אין אומרים 'צדקתך' במנחה (שולחן ערוך תקנט, א).
4. סעודה שלישית אוכלים כמו בשבת רגילה (שולחן ערוך תקנב, י) עם אורחה (משנה ברורה שם ס"ק כג כבכור שור) ועם זמירות (אגרות משה אור החיים ח"ו, קיב) ואפשר לאכול יותר מרגיל, כדי להקל על הצום (שמירת שבת הלכתה כח, עז).
5. יש לסיים הסעודה השלישית לפני השקיעה (משנה ברורה תקנב, ס"ק כד) ורצוי להקדים ב-2 דקות.
6. מותר כל השבת ללמוד תורה כרגיל (משנה ברורה תקנב, י). אין מכינים משבת לתשעה באב, גם לא את ספרי הקינות.
7. בצאת השבת, יאמר כל אחד ואחת בבית: "ברוך המבדיל בין קודש לחול" בלבד, בלי שם ומלכות. וטוב להדליק נר הבדלה בבית ולברך לכל בני הבית: "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם בורא מאורי האש" (שנברא במוצאי שבת).
8. ויחלוץ געלי עור וינעל נעליים בלי עור ויחליף מבגדי שבת לבגדי חול (שש"כ ח, עז) והערה קטע כש"ץ ברמ"א תקנב, ג) וילך או יטע לבית הכנסת עם פני איכה וקניו.
9. לכן נוהגים להתחיל תפילת ערבית באיחור מה, כדי שהציבור יספיק בביתו, לאחר צאת השבת, להתכונן, כ"ל לצום ולקניות.
10. לפני תפילת ערבית מסיים את הפרוכת מארון הקודש (רמ"א תקנט, ב). בתפילת שמונה עשרה במוצאי שבת יאמר "אתה חוננתנו" (רמ"א תקנט, א. משנה ברורה תקנו ס"ק ב). אם לא אמרו אינו חוזר, אלא אומר אחרי התפילה 'ברוך המבדיל בין קודש לחול'. ואין אומרים 'ייהי נועם ומתחילים' 'אתה קדוש' (שולחן ערוך תקנט, ב).

11. לפני קריאת איכה ידליק הש"ץ נר בבית-הכנסת ויברך "ברוך מאורי האש", בשם ובמלכות (שולחן ערוך תקנו, א) בעבור כל הקהל.
12. יש בתי כנסת שבשעת קריאת איכה והקינות בלילה מכבים חלק ממנורת החשמל (הרב מרדכי אליהו) ומשאירים רק את התאורה ההכרחית לקריאה (בלי עזר של נרות שעוה שגורמים

ללכלוך ב'מקדש מעט', שקשה לנקות אח"כ).

13. אחרי קריאת המגילה אומרים סדר קינות ומוסיפים את הקינה המיוחדת למוצאי שבת. אחרי הקינות אומרים 'אתה קדוש' (ואין אומרים 'ייהי נועם'). בעדות המזרח ש"ץ אומר קדיש שלם, ולאשכנזים אומרו בלי 'תתקבל', ואין אומרים 'יתן לך'.

14. יש הנוהגים בבתי-כנסת, במוצאי תשעה באב, אחרי תפילת ערבית, שהש"ץ עושה הבדלה ושורבים שם את הצום בשתיה וכיבוד קל (באר היטב תכנ, ד).

15. אחר-כך אומרים 'קדיש לבנה', ומסיימים כרגיל במחול ושירת "טובים מאורות".

16. ביום ראשון בערב, כיון שלא הבדילו על הכוס במוצאי שבת בגלל הצום, מבדילים במוצאי תשעה באב. יעשה הבדלה (משנה ברורה תקנו) על כוס יין (או מיץ ענבים) בלבד (בלי בשמים ונר) בלי פסוקים "הנה א-ל ישועתי...".

17. אסור לאכול ולשתות (חוץ ממים) לפני עשיית הבדלה (שולחן ערוך רמ"א), במוצאי תשעה באב. לכן אשה שנמצאת בבית ואין מי שיעשה לה הבדלה, וקשה לה אחרי התענית להמתין עד שישבו מבית-הכנסת, היא תעשה בעצמה הבדלה על כוס (יין או מיץ ענבים) וגם תשתה מהכוס (משנה ברורה סימן רצו ס"ק לה) ואז יכולה לשתות ולאכול כרגיל.

תפילות בתשעה באב

בעדות המזרח מכריזים: בערב תשעה באב: "שנה זו – שנת כך וכך לחורבן הבית השני" – השנה היא: אלף תשע מאות ארבעים ושתיים שנה לחורבן הבית.

בשחרית נוטלים זדים רק עד קשרי האצבעות. אסור לרוחץ הפנים, אבל מעביר אצבעות רטובות על העיניים לנקותם. אין מתעטפים בטלית ואין מניחים בתפילין (ובעדות המזרח יש נוהגים להתפלל בטלית ובתפילין וחולצים אותן לפני הקינות). בעדות המזרח יש אומרים שירת האזינו במקום שירת הים, גם היחיד אומר 'עננו' בשומע תפילה ויש אומרים גם 'שרת', ויש שרק ש"ץ אומר, אבל לאשכנזים אין היחיד אומר 'עננו' ואין אומרים 'נחם', בחזרת התפילה קובע ש"ץ 'עננו' ברכה לעצמה בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו'. בקהילות אשכנזי הכהנים אינם עולים לדוכן. אין אומרים 'אבינו מלכנו' ואין אומרים תחנון.

אחרי חזרת התפילה אומרים חצי קדיש.

בעדות המזרח אומרים את הקינות ואחר כך קוראים בתורה וגומרים התפילה כסדרה. האשכנזים קוראים בתורה ואחר כך אומרים קינות ומסיימים סדר התפילה.

קריאת התורה שחרית: שלשה קרואים בפרשת ואתחנן: "כי תוליד בנים". שלישי מפטיר בירמיהו ח, א: "אסוף אסיפם", נוהגים לקרוא במנגינת איכה. ברכות התפילה מסיים ב"מגן דוד".
אם יש ברית מילה מליץ אחר הקינות. ונותנים הכוס לשתות לקטן. אין אומרים 'למנצח'. ב"ובא לציון" מודלים האשכנזים על הפסוק 'ואני זאת בריתי', ואילו הספרדים מתחילים 'אתה קדוש'. לספרדים אומר ש"ץ קדיש שלם, ולאשכנזים אומר בלי 'תתקבל'. האשכנזים אין אומרים שיר של יום ראשון כאלקינו' בשחרית.

תפילת מנחה

לתפילת מנחה מתעטפים בטלית ומניחים תפילין. אין קוראים בהם פרשיות של שמע, שהרי זה כקורא בתורה (משנה ברורה). קריאת התורה במנחה, ויחל". האשכנזים מפטירים כבכל תענית ציבור: בישעיהו 'דרשו', ואילו הספרדים מפטירים 'שובה' (בסוף הושע) ו'מי א-ל כמוך' (בסוף מיכה).

בשמונה-עשרה אומרים 'נחם' ב'בונה ירושלים' ואף היחיד אומר 'עננו' בשומע תפילה, וש"ץ קובעה ברכה לעצמה בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו'. שכח לומר 'עננו' אומר לפני 'יהי לרצון'. שכח לומר 'נחם' אומר לפני 'ותחזינה' או לפני 'ועל כולם' או לפני 'אלקי צנור'. ואם לא אמרו כלל, אינו חוזר. הכהנים נושאים כפיים. אין אומרים 'אבינו מלכנו' ולא תחנון. האשכנזים משלימים שיר של יום ראשון כאלקינו', שלא אמרום בשחרית.
זמני סיום הצום: יום: 20:07, ת"א 20:10, חיפה 20:10, ב"ש 20:08, אילת 20:06.

יום שישי – ט"ו באב

לא אומרים תחנון, גם לא במנחה שלפניו (יום חמישי). אומרים למנצח (לפני ובא לציון). בכף החיים הביא שבני ספרד לא אומרים 'למנצח'. בט"ו באב לא מתנינים, גם לא חותן ביום חופתו.

שבת נחמו פרשת ואתחנן

הפטרה: "נחמו נחמו עמי" (ישעיהו מ, א).

במנחה פרקי אבות, פרק ד'

בדרכי חיינו

לעילוי נשמת הרב אורי דסברג ז"ל

שילוט דרכים ונהג רגוע

מאת הרב **דוד אברהם ספקטור**, רב שכונת גבעת שרת, בית שמש
שילוט דרכים היה כבר קיים בזמן התורה. בפרשת ואתחנן מבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן המזרחי לנס שמה רוצח בשגגה. איך הנס על נפשו ימצא במהירות עיר מקלט? מסופר על זה במסכת מכות(א'): "מקלט" היה כתוב על פרשת דרכים, כדי שיכיר הרוצח ויפנה לשם". ומפרש רש"י: "כל מקום שהיו שני דרכים מפוצלים, אחד פונה לעיר מקלט, היה עץ תקוע באותו דרך וכתוב בו 'מקלט'". שילוט דרכים אמנם מפחית תאונות דרכים, אבל העיקר הוא האדם: נהג רגוע ולא כעוס ולא שיכור. זה דורש תפילת הדרך וכמובן הכנה נפשית לפני תחילת הנסיעה. וכך מסופר במסכת ברכות (כט): אמר אליהו הנביא לרב יהודה: לא תכעוס ולא תחטא (שמתוך כעס אתה בא לידי חטא), אל תשתכר(בין) ולא תחטא ושאתה יוצא לדרך, המלך(טול רשות) בקונך (מהקב"ה) – זו תפילת הדרך". והסביר המהרש"א מה הצורך בהכנה הזו: "לפי שכל הדרכים בחזקת סכנה הם וגם אם יצא לדרך לשלום, מי יגיד לו אם יצליח שם". וכן ביאר מרן א"ח"ה קוק(ע' עין איה סע' נג, ועולת ראייה א,תא): "כשאתה יוצא לדרך תכין עצמך לקראת ההתרגשות והשינויים החדשים שתוכל הדרך להביא...ראוי וחובה לשמור מכעס, משום שלא תחטא... וכמו כן ההשתכרות מביא התרגשות שעלולה לאבד המוסר והיראה. ויותר מזה כל מצב חדש צריך שמירה. אנו רואים אנשים שנפחת מוסרם בחילוף מקומותיהם. על-כן עליך להמשיך אהבה ה' והמידות הטובות גם במצב של הנדידה של הדרך". זאת עיקר מטרת תפילת הדרך שעמה יחד תבוא השמירה המעולה(מתאונת דרכים), כי ה' ישמור את יראיו".

על משפט וכלכלה בפרשה

מנחם דסברג

בהפטרה אותה אנו קוראים בשבת חזון, מוכיח ישעיהו הנביא את העם ואומר (א,כב): "בספף ה'יה לסיגים, סבבאָ מהול פָּמִים", דהיינו, המטבעות בהם אתם משתמשים, אינם עשויים כסף טהור, כפי שהם אומרים להיות ולייצג את ערכם האמיתי, אלא הכסף מעורב בסיגים – בפסולת של מתכות זולות יותר וכך המטבע שווה למעשה פחות מערכו האמיתי. כך גם היין שאתם מוכרים: במקום למכור יין ("סבאך") בלתי מזוג, או מזוג במידה ידועה, אתם מוכרים יין עם אחוזה מים גבוהים יותר וכך נתאנה הלקוח.

המטבעות בהם אנו משתמשים כיום עשויים מסגוגת של מתכות. כך למשל, המטבע שערכו 2 ש"ח עשוי מפלדה מצופה בניקל ושוקל 5.7 גרם (עפ"י האתר של בנק ישראל). אילו היה עשוי כסף טהור במשקל זהה, היה ערכו כ-20 ש"ח, נכון ל-15 ביולי 2012. הדבר משפיע גם על ערכה של ה"פרוטה" לפי חז"ל, והוא עומד, נכון לתאריך הנ"ל על כ-0.09 ש"ח = 9 אגורות. למעשה, לא רק הפרוטה, אלא כמעט כל החיובים והתשלומים שקבעה התורה בכסף, כגון: פדיון בכור ב-5 סלעים, חילול מעשרות וכד', ערכם משתנה מזמן לזמן על פי שער אונקיות כסף בבורסות הסחורות בעולם (אונקיות כסף שווה לכ-31 גרם). הסיבה לכך היא שחז"ל הגדירו את המתכת כסף כ"טבעא" כלומר, הכסף הוא ההילך שבאמצעותו ניתן לרכוש דברים שונים ("פירא") ולפיכך ערכו יציב. מה שמשתנה הוא כח הקניה של אותו כסף מזמן לזמן. לכן אנו משערים כל ערך בו נקבה התורה לפי שוויו ביחס לכסף הטהור.

אי לכך, אדם הפודה את בנו-בכורו, יידרש לבדוק מהו שווה הערך של 5 סלעי כסף של תורה, במטבע בן זמננו ולתת שווי ערך זה לכהן (כ-350 ש"ח). אשה המתקדשת ב(לפחות) שווה פרוטה, צריכה להיות בטוחה שהטבעת בה היא מתקדשת, שווה לפחות 9 אגורות ואילו היינו נדרשים לשקול בזמננו מחצית השקל, היה כל אחד נותן היום כ-35 ש"ח.

דיוקי תפילה

צבי שביט (שטרן), שילה
zviaya@gmail.com

"כי אתה ה' באש הצתה"

בתפילת מנחה בתשעה באב מוסיפים את התפילה "נחם". בתפילה זו מופיע המשפט "כי אתה ה' באש הצתה, ובאש אתה עתיד לבנותה". לכאורה לא מובן מדוע כתוב "הצתה" ולא "הצת". אם נבחן את התפילה בכללותה נראה שהיא עוסקת בעיר ירושלים. גם המשפט הנדון עוסק בירושלים – ה' הצית את ירושלים באש, ומנגד הוא עתיד לבנות אותה באש. משפט זה מבוסס על דברי הגמרא במסכת בבא קמא (דף ט' עמוד ב'), שם מופיע דברי ה' האומר שהוא הצית אש בציון והוא עתיד לבנותה באש.

מכאן משתמע שהמילה "הצתה" משמעותה "אתה ה' הצתת אותה". מכיוון שכך חשוב מאוד להקפיד להגות את המילה במלרע ועם מפיץ באות ה"א – "הצתה", שאם לא כן זה יישמע "הצת", כלומר "ה' הצית", ולא "הצית אותה".

מקרה דומה אפשר למצוא במגילת איכה: "כי ה' הוֹגֵה על רב פשעיה" (איכה א', ה). גם כאן המילה "הוֹגֵה" פירושה "הגה אותה", כלומר גרם לה להיות נוגה, כפי שכתוב בפסוק הקודם "בתולותיה נוגות".

והולידה והצמיחה – על מי מדובר?

בהפטרה של תענית ציבור, הנאמרת בקהילות אשכנז בתפילת מנחה מופיע הפסוק: "כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים ושמה לא ישוב כי אם הרהר את הארץ והולידה והצמיחה". למי מתייחסות המילים "והולידה והצמיחה"? במבט שטחי נראה שמדובר על הארץ. אבל אם נתייחס למילה "והולידה", שהיא בעצם דימוי ללידת תינוק, נבחין שיש כאן בעיה. כאשר מדברים על אישה משתמשים תמיד בפועל "ילדה" ("יצלה גם היא ילדה את תובל קין"). בפועל "הוליד" משתמשים רק כאשר מדברים על האב ("אברהם הוליד את יצחק"). יש אמנם מקרים שמשתמשים בפועל "ילד" עבור האב ("ובתואל ילד את רבקה"), אבל אין מקרה שבו משתמשים בפועל "הוליד" עבור האם. (הסבר: הפועל "הוליד" הוא בניין הפעיל, שד"כ משמעותו גרם לאחר לעשות משהו; לדוגמה "הילד לבש את הבגד", אבל "האבא הלביש את הילד", כלומר גרם לו ללבוש את הבגד – ולכן האיש "מוליד", כי הוא גורם לאישה ללדת).

לאור האמור לעיל, ניאלץ להסביר שהמילים "והולידה והצמיחה" מתייחסות לגשם, שמוזכר בתחילת הפסוק ומקביל לאב. אבל גשם הוא הרי בלשון זכר – מדוע הפסוק המילים "והולידה והצמיחה" מסתיימות באות ה"א? אלא, אפוא אומר לנו שהגשם מרווה את האדמה, מוליד אותה והצמיחה אותה. מסיבה זו יש מפיץ באות ה"א בשתי המילים הללו. מי שקורא את ההפטרה צריך אפוא להקפיד להטעים שתי מילים אלו במלרע, וכן להגות את האות ה"א עם מפיץ ("והולידה והצמיחה"). אם לא יקפיד על כך, תשתנה המשמעות של שתי המילים הללו ויצא שהארץ מולידה ומצמיחה. לצורך השלמת התמונה נזכיר את הפסוק שבא לאחר הפסוק הנ"ל: "כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם, כי אם עשה את אשר חפצתי והצליח אשר שלחתי". כלומר, הנביא בא להדגיש שכשם שהגשם והשלג שיוורדים על הארץ בהכרח משפיעים עליה ומרוויים אותה, כך דבר ה' חייב לפעול את פעולתו המבורכת ולבצע את שליחותו לטובה. נקווה ונתפלל שזנכה לשמוע את דבר ה' ולהתברך ממנו.

"כי עת לחננה"

בסוף הקטע "אין כא-לוקינו" (שנאמר לפני פיתום הקטורת) מופיע הפסוק "אתה תקום תרחם ציון, כי עת לַחֲנֵנָה כי בא מועד" (תהילים ק"ב, י"ד) (לא כולל נוסח אשכנז). יש הטועים ואומרים "לַחֲנֵנָה" (בקמץ קטן). אכן בהטיות אחרות של המילה האות ה"ל" מנוקדת בקמץ קטן, לדוגמה "אבינו מלכנו, חַנְּנוּ ועננו", אבל במקרה זה האות ח"ל מנוקדת בסגול.

כדאי גם להדגיש שבאות ה"א יש מפיץ. דוד המלך פונה לה' בבקשה שירחם על ציון כי הגיעה העת לחון אותה, ולכן האות ה"א מודגשת ע"י מפיץ.